87. ROCZNICA WYBUCHU II WOJNY ŚWIATOWEJ. WESTERPLATTE JAKO SYMBOL PAMIĘCI I NIEZŁOMNOŚCI

Posted on 1 September 2026

1 września 2026 roku obchodzimy 87. rocznicę wybuchu II wojny światowej. Tego dnia szczególną uwagę kierujemy ku Westerplatte, miejscu pierwszej bitwy II wojny światowej i jednemu z najważniejszych symboli polskiego oporu. Pole Bitwy na Westerplatte zostało uznane za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 22 sierpnia 2003 roku.

1 września 1939 roku o godzinie 4.47 niemiecki pancernik szkolny „Schleswig-Holstein" oddał pierwszą salwę w kierunku Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte. Jednocześnie do szturmu przystąpiły niemieckie oddziały lądowe. Rozpoczęła się trwająca siedem dni bitwa, uznawana za pierwsze starcie wojsk polskich i niemieckich podczas inwazji na Polskę, a zarazem za pierwszą bitwę II wojny światowej.

Obrona placówki miała trwać około 12 godzin, do czasu nadejścia posiłków. Polska załoga, licząca w chwili wybuchu wojny około 220 żołnierzy, walczyła jednak przez siedem dni. Dowódcą Wojskowej Składnicy Tranzytowej był major Henryk Sucharski, a jego zastępcą kapitan Franciszek Józef Dąbrowski.

Mimo ogromnej przewagi przeciwnika, niemal nieustannego ostrzału, poważnych zniszczeń oraz braku wody, środków medycznych i nadziei na nadejście odsieczy, obrońcy Westerplatte nie zaprzestali walki. Dopiero 7 września, wobec tragicznej sytuacji załogi, podjęto decyzję o kapitulacji. Niemcy oddali honory polskim żołnierzom, wyrażając w ten sposób uznanie dla ich bohaterstwa.

Siedem dni, które stały się symbolem

Heroiczna obrona Westerplatte już w czasie trwania walk zyskała wymiar moralny i symboliczny. Niezłomna postawa żołnierzy dodawała otuchy wojskom broniącym kraju oraz ludności cywilnej podczas kampanii wrześniowej.

Westerplatte stało się symbolem odwagi, wytrwałości i odpowiedzialności za ojczyznę. Pamięć o obrońcach półwyspu została utrwalona w licznych dziełach literackich i filmowych, a samo miejsce na trwałe wpisało się w polską kulturę i świadomość historyczną.

Historia militarna Westerplatte jest jednak znacznie dłuższa. Już w XVIII wieku teren ten wykorzystywano do celów obronnych. Po I wojnie światowej, gdy Gdańsk stał się Wolnym Miastem, półwysep został zdemilitaryzowany i przekształcony w teren rekreacyjny. W 1925 roku Rada Ligi Narodów przekazała znaczną część Westerplatte państwu polskiemu z przeznaczeniem na miejsce przeładunku broni i amunicji. Powstała tam Wojskowa Składnica Tranzytowa, a w kolejnych latach teren był stopniowo przygotowywany do obrony.

W latach 1933-1934 zbudowano cztery wartownie. Wzniesiono również inne obiekty obronne i zabezpieczono teren składnicy. Powstały zasieki z drutu kolczastego, ukryte w trawie przeszkody oraz drewniano-ziemne umocnienia polowe. Część drzew wycięto, aby zapewnić obrońcom lepsze pole ostrzału.

Dziedzictwo Pola Bitwy

Pole Bitwy na Westerplatte jest obecnie zespołem architektoniczno-krajobrazowym objętym ochroną jako jedno z najważniejszych miejsc polskiej pamięci narodowej. O jego wartości decydują zarówno zachowane obiekty i relikty Wojskowej Składnicy Tranzytowej, jak i krajobraz historycznego pola walki.

Do najważniejszych zachowanych obiektów należą wartownie nr 1, 3 i 4, placówki „Fort” i „Elektrownia”, relikty nowych koszar oraz pozostałości magazynów amunicyjnych. Na terenie Westerplatte znajdują się także relikty muru granicznego i bramy kolejowej, fundament budynku stacji kolejowej, pozostałości starych koszar, kasyna, willi oficerskiej i podoficerskiej, magazynu paliw oraz falochronu.

Szczególne znaczenie ma Wartownia nr 1, zbudowana w latach 1933-1934. W 1967 roku, podczas prac związanych z regulacją nabrzeża kanału, została przesunięta w głąb półwyspu, co uchroniło ją przed zniszczeniem. W miejscu jej pierwotnej lokalizacji zachowała się płyta fundamentowa.

Ważnym świadectwem historii są również nowe koszary, obecnie zachowane jako trwała ruina. Budynek miał podziemną kondygnację mieszczącą żelbetowy schron. Został poważnie uszkodzony podczas walk we wrześniu 1939 roku, a jego najbardziej zniszczone skrzydło rozebrano po wojnie.

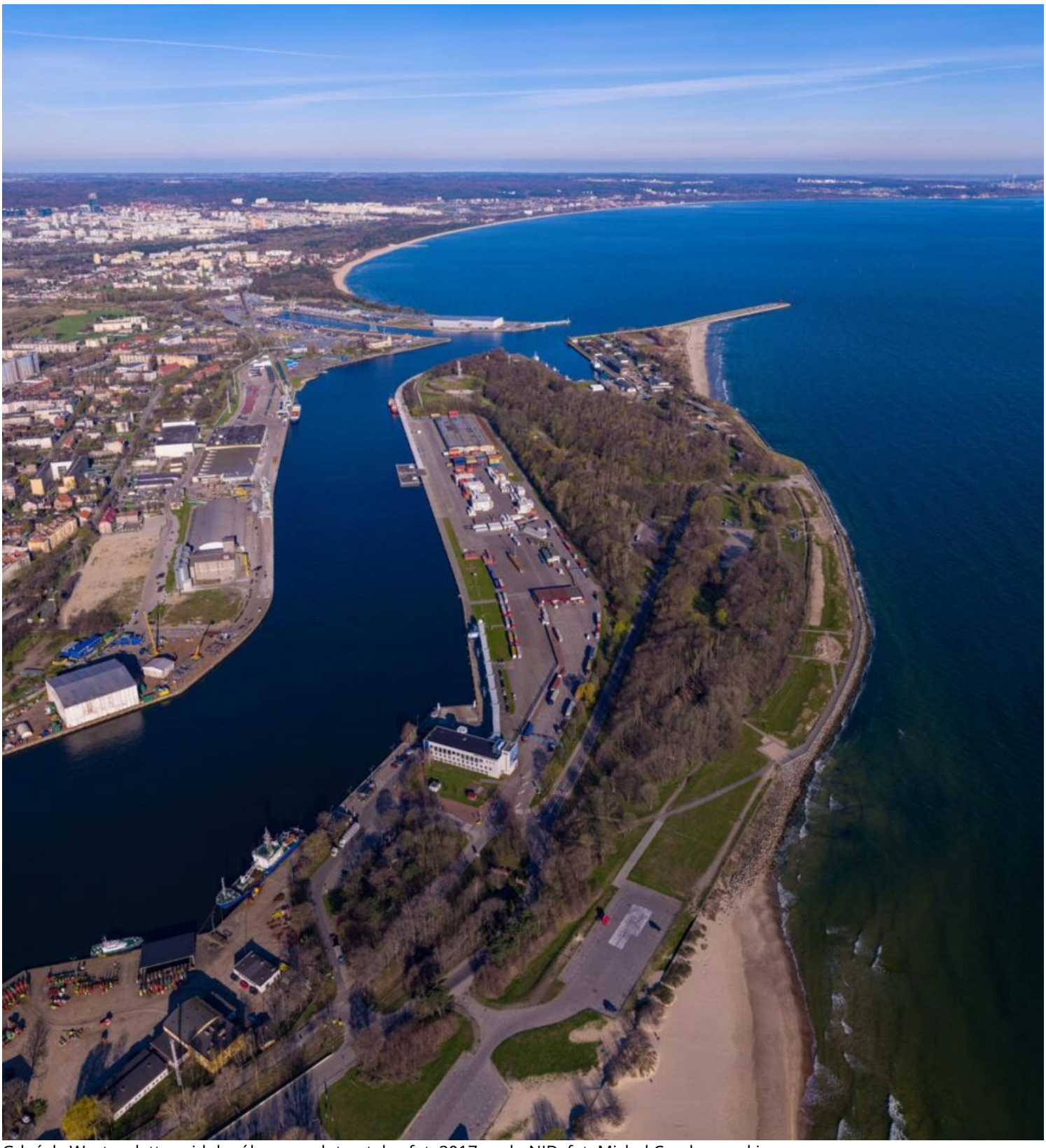

Gdańsk, Westerplatte, widok półwyspu z lotu ptaka, fot. 2017 r., zb. NID, fot. Michał Czacharowski

Pomnik historii i miejsce pamięci

Westerplatte niemal natychmiast po zakończeniu wojny zaczęło być traktowane jako miejsce pamięci. Z inicjatywy ocalałych uczestników walk na miejscu zniszczonej wartowni nr 5 urządzono niewielki symboliczny cmentarz. Ustawiono na nim krzyż oraz tablicę z nazwiskami poległych.

W 1964 roku rozpoczęto prace nad zagospodarowaniem półwyspu. Najważniejszym elementem stworzonej kompozycji przestrzennej stał się monumentalny Pomnik Obrońców Wybrzeża, odsłonięty w 1966 roku. Jego autorami byli rzeźbiarz Franciszek Duszeńko i architekt Adam Haupt.

Pomnik, wykonany z granitowych bloków i ustawiony na kopcu o wysokości 22 metrów, przypomina wyszczerbiony bagnet wbity w ziemię. Jego forma odwołuje się również do obelisku i miecza ze strzaskaną gardą. Monument upamiętnia nie tylko obronę Wojskowej Składnicy Tranzytowej, lecz także polski czyn zbrojny na lądach i morzach podczas II wojny światowej. Siedem zniczy znajdujących się u stóp pomnika symbolizuje siedem dni obrony Westerplatte.

Usytuowany nad brzegiem Martwej Wisły monument jest widoczny z daleka i odgrywa ważną rolę w krajobrazie kulturowym współczesnego Gdańska. Należy do najbardziej rozpoznawalnych polskich pomników i pozostaje wyrazistym znakiem pamięci, a także symbolem antywojennym.

Ogromne znaczenie historyczne, przestrzenne i symboliczne Westerplatte zostało potwierdzone uznaniem pola bitwy za pomnik historii na mocy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 22 sierpnia 2003 roku.

Pomnik Westerplatte ku pamięci polskich obrońców z lotu ptaka, fot. Konrad Kerker, Adobe Stock

Pomnik na Westerplatte ku pamięci polskich obrońców, fot. Konrad Kerker, zasób Adobe Stock

Pomnik na Westerplatte ku pamięci polskich obrońców, fot. Konrad Kerker, zasób Adobe Stock

Pamięć, która zobowiązuje

W 87. rocznicę wybuchu II wojny światowej Westerplatte przypomina o odwadze ludzi, którzy podjęli walkę mimo przewagi przeciwnika i braku nadziei na nadejście pomocy. Zachowane obiekty, relikty umocnień, cmentarz oraz monumentalny Pomnik Obrońców Wybrzeża są świadectwem wydarzeń z września 1939 roku i bohaterstwa obrońców Westerplatte.

Ochrona pola bitwy na Westerplatte służy zachowaniu autentycznego świadectwa wydarzeń z września 1939 roku. Jest także wyrazem szacunku dla obrońców oraz zobowiązaniem do przekazywania pamięci o ich postawie kolejnym pokoleniom. Westerplatte pozostaje jednym z najważniejszych miejsc pamięci narodowej. Jest symbolem niezłomności, bohaterstwa i poświęcenia, ale również miejscem skłaniającym do refleksji nad tragicznymi skutkami wojny oraz wartością pokoju.

Zachęcamy do przeczytania również tekstów o Polu Bitwy na Westerplatte:

Pole Bitwy na Westerplatte - ZABYTEK.PL

Gdańsk – pole bitwy na Westerplatte - SPOTKANIAZZABYTKAMI.PL